

Ernst Eduard Hirsch

Ernst Eduard Hirsch (1902 - 1985) Hukukçu, bilim adamı. 20 Ocak 1902'de Almanya'nın Hessen eyaletinde Yahudi bir ailenin çocuğu olarak doğmuştur. Türkiye'de uzun yıllar ders vermiş ve Türk hukuk sistemine önemli katkılarda bulunmuştur. İlk, orta ve lise öğrenimini Fridberg'de 1920'de tamamlamıştır. Üniversitede hukuk okuyarak lisans öğrenimini 1923'te Giessen Eyalet Üniversitesinde bitirmiştir. 1924'te aynı üniversitede işletme hukuku alanında doktor unvanı almıştır. Bu süreçte çeşitli kurumlarda hâkim olarak çalışmıştır. 1930'da Frankfurt Hukuk Fakültesinde doçent unvanı alarak burada ders vermeye başlamıştır. Hayatında "Çalışan kazanır." ilkesinin gerçekleştirilebilir olduğunu göstermiştir. Hitler yönetiminin iktidara gelmesi bir Yahudi ve hukuk adamı olarak onun hayatını zorlaştırmıştır. Hâkimlikten zorunlu olarak ayrılmış ve dersleri elinden alınmıştır. 15 Temmuz 1933'ten itibaren ülkesinden ayrılarak Amsterdam'da yaşamaya ve Hukuk Fakültesinde ders vermeye başlamıştır. Atatürk'ün direktifleriyle Türk Millî Eğitim Bakanlığının İstanbul Üniversitesinde yaptığı yeniden yapılanma çerçevesinde Türkiye'ye gelmiştir. 15 Ekim 1933'ten itibaren İstanbul Üniversitesinde dersler vermeye başlamıştır. İmzaladığı sözleşme gereği ilk üç yıl derslerini Almanca verebilecekti ama dördüncü yıldan itibaren Türkçe ders vermek zorundaydı. Profesör Hirsch de daha Türkiye'ye gelmeden Türkçe öğrenmeye başlamış ve üç yılın sonunda "Türkçeyi su gibi" öğrenmiştir. Türkçe kanun metinlerinin hazırlanması, Türk hukuk sözlüğünün bilimsel incelemesini yapmak gibi görevleri başarıyla yerine getirecek kadar Türkçeyi iyi kullanmaya başlamıştır. Türkçe öğrenmedeki başarısını "Var olma savaşı verdiğim bir sırada beni konuk olarak kabul etmiş ve bana çalışma imkânı sağlamış olan bu ülkeye karşı beslediğim bağlılık duygusunun kanıtı" olarak saymaktadır. Hukuk Fakültesinde derslerinin yanı sıra fakülte ve üniversitede çeşitli görevlerde bulunmuş, komisyonlarda çalışmıştır. Fakülte kütüphanesinin kurulmasına öncülük etmiştir. Başta ticaret hukuku olmak üzere, Türk hukuk sisteminin birçok alanının kurulmasına, yeni devletin pek çok kanununun hazırlanmasına, Türk Hukuk Lügati'nin çıkarılmasına katkı sağlamıştır. 1943'te Türk vatandaşlığına geçen Hirsch, yaşamının sonuna kadar Türk vatandaşı olarak kalmıştır. Aldığı yeni nüfus cüzdanına adını "Ernest Hirsch" olarak yazdırmıştır. 1945'te doğan oğluna Enver Tandoğan adını vermiştir. Hirsch, Atatürk'ün ölümünün ardından düzenlenen korteje İstanbul halkının sel gibi akıp geldiğini ve içten bir yasla bu yürüyüşte yer aldığını ve böyle bir şeye hiç tanık olmadığını şaşkınlıkla belirtmektedir. Hirsch, Atatürk'ün modern Türkiye'nin önünde açtığı kültürel değişime, siyasi nedenlerden 1933'te Almanya'yı terk etmek zorunda kalan ve içlerinde yaşattıkları kültür mirasını Türkiye'ye getiren profesörlerin büyük hizmet ettiğini belirtmektedir. Profesör Hirsch, Ankara Hukuk Fakültesi'nin de geliştirilmesi faaliyetlerine davet edilerek 1943'ten itibaren burada çalışmaya başlamıştır. 1949 yılında Almanya'ya misafir öğretim üyesi olarak çağırılmıştır. Burada bulunduğu sürede Türkiye'yi vatanı olarak kabul ettiğini anladığını belirtmektedir. 1952 yılında Almanya'ya tekrar gitmiştir. Berlin Freie Universität'a rektör olarak seçilmiştir. Almanya'daki çeşitli bağları sebebiyle Türkiye'ye dönmemiştir. Berlin'deyken "Türk menfaatlerini savunmayı ve onları kollamayı kendine görev bilmiştir." Türk hukukçularının yetişmesine ve Türkiye Cumhuriyeti'nin yeni hukuk kültürünün tanıtımına çalışmıştır. 1968 yılında emekli olmuş, Hessen Eyaleti, Königsfeld-Schwarzwald kasabasındaki evinde bilimsel ve düşünsel çalışmalarını sürdürmüştür. 29 Mart 1985'te ölmüştür. Hirsch, Türkiye Cumhuriyeti'nde geçirmiş olduğu yıllarını "Anılarım" adlı kitabında "Atatürk'ün Ülkesinde Bir Hukuk Hocası" başlığı altında toplamıştır. Anılarında, Türkiye Cumhuriyeti'nin kendisinin tanık olmadığı ilk on yılı üzerine de değerlendirmeler yapmış bu yılları Türk tarihinin özel bir dönemi olarak ele almıştır. Bu değerlendirmelerinde Türkiye için "Kemalist Türkiye" (La Turquie Kemaliste) adlandırmasını benimsemiştir. Bu konuda Hirsch, Devlet Basın Yayın Genel Müdürlüğü tarafından iki ayda bir Fransızca ve bazen de İngilizce olarak yayımlanan "La Turquie Kemaliste" adlı dergiye atıfta bulunur. Kemalist Türkiye'yi yurt

dışında tanıtmak üzere 1934/1935 yılbaşından başlayarak “Dix ans de République” adlı yeni bir derginin yayınına başlanır. Hirsch, derginin 6. sayısında yer alan başyazının önemli bir bölümüne anılarında yer verir. Başyazıda (Nisan 1935) Kemalist Türkiye’yi anlamak için yabancı ülkelerin şu altı maddeyi kavraması gerektiği vurgulanır: “1. Kemalist Türkiye, gözlerini ileriye, geleceğe çevirmiş, özgür bir ülkedir. 2. Atatürk, halkı tarafından en çok sevilen, savaş sonrası önderlerden biridir ve bu niteliğiyle, tarihî rolü en sağlam temellere dayanan bir önderdir. 3. Türkiye Cumhuriyeti’nin hedefi, teokratik bir devlet olmaktan çıkarak, bunun çok ilerisinde bir demokrasi yönetimine kavuşmaktır, dolayısıyla Türk devrimi, mevcut çağdaş tüm büyük hareketlerin içerisinde en ileri olanıdır. 4. Kurtuluş Savaşı dışında, Türk devrimi, acısız ve kan dökülmeksizin başlatılmıştır ve eserini, bugüne kadar, medeniyet çerçevesi dâhilinde sürdürmüştür. 5. Türk devletçiliği, hem sosyal hem de ekonomik açıdan aynı derecede orijinal bir harekettir. Doktrinlerden öğrenilmiş ama doktriner davranışa saplanıp kalınmamıştır. 6. Türk devrimi sayesinde varılan laiklik noktası ve kadın-erkek eşitliği noktası, pek çok ileri toplumlar için bile hâlâ, şu ya da bu ölçüde, uzak hedeflerdir.” Hirsch, bu yazıda belirtilen ilkelerin kendisine de yol göstericilik yaptığını belirtmekte ve bu ilkeler doğrultusunda ülkede hızlı gelişmeler olduğunu kaydetmektedir. Profesör Hirsch, başta Almanca ve Türkçe olmak üzere çeşitli dillerde birçok kitap, makale, sözlük, karar eleştirmesi ve konferans metni yayımlamıştır. Bu eserlerinin konuları şöyledir: Türkçe Yayınlar: Genel Hukuk, Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi, Borçlar Hukuku, Ticaret Hukuku, Ticari İşletme, Kooperatif Hukuku, İktisadi Devlet Teşekkülleri, Ticaret Odası, Kıymetli Evrak Hukuku, Türk Hukuku, Fikri Haklar, Ticaret Birlikleri, Ticari Senetler, Sigorta Hukuku, Deniz Hukuku, Fikri ve Sınaî Haklar. Farklı Dillerdeki Yayınlar: Medeni Hukuk, Ticaret, İktisat ve İş Hukuku, Hukuk Sosyolojisi, Üniversite Hukuku.

Kemalettin DENİZ

KAYNAKÇA

DOĞANAY, İsmail, “Ölümünün 20. Yılında Prof. Dr. Ernest E. Hirsch”, **Cumhuriyet**, 30.03.2005.

HIRSCH, Ernest E., **Anılarım / Kayzer Dönemi, Weimar Cumhuriyeti, Atatürk Ülkesi**, Çev. Fatma Suphi, TÜBİTAK Yayınları, Ankara 2005.

Ord. Prof. Dr. Ernest E. Hirsch’e Armağan, AÜ Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1964.

Prof. Dr. Ernest E. Hirsch’in Hatırasına Armağan (1902-1985), Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 1986.

Türk Ansiklopedisi, 19. Cilt, MEB Yayınları, Ankara 1971.

22/07/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ernst-eduard-hirsch/?pdf=3677> adresinden erişilmiştir